

"העולם הזה", שבועון החרשות הישראלי • המערכת והמינהלה: תל אביב, רחוב גוררון 3, טלפון 243386-03. תאריך: 136 • מען מוכרי: "עולמפרס" • מודפס ב"דפוס החדש" בע"מ, תל אביב, רחוב בן אביגדור • הפצה: "גד" בע"מ • גלופות: "צניקוטרפיה כספי בע"מ" • העורך הראשי: אורי אבנרי • המוציא לאור: העולם הזה בע"מ.

קלא יקר.

ידידי, עורכי הארץ, קראו בשבוע שעבר במאמר ראשי לחדול מן השיטול בעסקי הביש, ולסתום את הגולל על פרשה אומללה זו.

דעתנו היתה הסוכה, הקדשנו לפרשה את השער הקידמי של הגליון האחרון, וניתחנו את הגילויים החדשים בהרחבה, על-גבי כמה עמודים.

בכך היינו נאמנים לעמדה, שאותה נקטנו במשך קרוב ל-21 שנה, בהן ליווינו את הפרשה בגילגוליה השונים. היה לנו חלק רב, ולעיתים מכריע, בחשיפת רבדיה של הפרשה, רובד אחרי רובד. דומני שטיולנו בפרשה זו, יותר מאשר בכל פרשה אחרת, מגלה את ייחודו של העולם הזה, ואת התפקיד שהוא נוטל על עצמו.

זה התחיל עוד לפני שאירע העסקי הביש, לא היינו רק חכמים-לאחר-המעשה. שנת 1954 עמדה בסימן חיסול שרדי האימפריאליזם הבריטי במצרים. דור שלם של מצרים — דורם של גמאל עבד-אל-

למרות שמצבת-המילחמה בינה ובינינו טרם נסתים רשמית. אמרנו: אם נתמוך בדרישת המצרים לסילוק הבריטים, נמצא מסיבות חדשות אל לב העם המצרי, אשר עניין זה הוא לגבינו עניין קרוש. סברנו גם שאין לנו מה לחשוש מהתקרבות אמריקאית-מצרית, אלא להיפך, ניתן לנצל התקרבות זו כדי להרגיע את המצב ולהכשיר משאומתן סודי בין ממשלת ישראל והמנהיג המצרי הצעיר שעלה לשלטון. על סמך עדויות שונות היינו משוכנעים כי ניתן להגיע לכלל הסכם עם עבד-אל-נאצר.

(היינו העיתון הראשון בישראל שהקדיש תשומת-לב לאישיותו של עבד-אל-נאצר, ובין השאר גילינו את יחסי-הידידות האישיים העמוקים שנוצרו, ונמשכו, בינו ובין קצין-הפלמ"ח ירוחם כהן. גילינו שעבד-אל-נאצר הומיין את כהן לבוא למצרים, אחרי שהוא עלה לשלטון, וכי ממשלת ישראל מנעה ביקור זה).

דיברנו אל הקיר. ממשלת ישראל הלכה בדרך הסוכה. שר-הביטחון, פינחס לבון, שהפך את עורו ונעשה מנהיג "אקטיביסטי" קיצוני, השמיע הצהרות צורמות על הסכנה הלאומית הצפויה מן ההתקרבות המצרית-אמריקאית, ומסילוק חיל-המצב הבריטי מן התעלה. היינו נתונים או במאבק חריף עם

"פרשת אלכסיס" (מרסל נניו במועדון קצינים מצרי) תיאור דימוני של האמת

לבון, בשל עמדותיו אלה. כאשר הצדיק לבון שבידת רהיטיו של ערבי ישראלי בחישוב שנערך אצלו, בטענה ש,אלה לא היו רהיטי מהגוני, הענקנו לו את הכינוי "פינחס מהגוני", שדבק בו במשך זמן רב. לדיעותי של לבון היו שותפים או כל אנשי הצמרת — בן-גוריון הגולה בשדה-בוקר, ראש-הממשלה משה שרת, הרמטכ"ל משה דיין ומנכ"ל משרד-הביטחון שימרון סרס, שהדבקו לו את הכינוי "שימרון פירסומת".

עסקי-הביש צמח על רקע זה. רשת-הריגול הישראלית קיבלה הוראה לפי-

גוע באתרים אמריקאיים במצרים כדי לספק את ההתקרבות המצרית-אמריקאית, ולפגוע באתרים בריטיים כדי לחזק ברית-טניה את מתנגדי סילוקו של הצבא הבריטי. הכוונה היתה לעורר את הרושם שאלה הם מעשי ידי המצרים עצמם, ולגרור למתיחות דיפלומטית.

ביומנו הסודי גילה שרת כי אכן היתה הידברות לפגישת-צמרת ישראלית-מצרית, שממשלת ישראל פוצצה אותה אחרי העסקי הביש.

עיקרי העסקי-הביש נודעו לנו כימעט מייד, אבל לא יכולנו לפרסם אלא רמזים סתומים — ולהסיק מסקנה קיצונית נגד המעורבים. מילחמת העולם הזה, במשך שנים ארוכות, נגד "קבוצת-ההצנע" של בן-גוריון, ובעיקר נגד דיין ופרס, הפכה שם-דבר. רק קומץ זעיר מן הקוראים יכלו לדעת כי בין השאר יש בידינו חומר מרשיע חמור ביותר נגד השניים. היה זה חלקם בעסקי-הביש ובספחיו העכורים, האינטריגות, עדויות-השקר וזיוף-המיס-מכים.

בספטמבר 1960 התפוצצה לראשונה "הפרשה", כשנסתבר שיש האשמות הדדיות חמורות בין לבון ובן-גוריון. הציבור לא ידע על מה מדובר, אך באותו שבוע עצמה, שבו הופיע לבון על שער העולם הזה (1201), פירסמנו לראשונה גם את הפרטים המלאים על עסקי-הביש. עשינו זאת בצורת העתקת קטעים מן העיתונות המצרית על מישפט העסקי-הביש, כאילו ללא שום קשר עם ויכוח בן-גוריון-לבון. מאותו רגע הבין כל אדם ברדעת על מה נטוש הוויכוח — ומאותו רגע אי-אפשר היה עוד לקבור את הפרשה.

ליווינו את הפרשה שבוע אחר שבוע, הידדנו את השאלות שהתעוררו, גילינו כל

"העולם הזה" 28.9.60 הגילוי הראשון של העסקי-הביש

מה שניתן היה לגלות מתחת למעטה הכבד של הצנזורה, ורמזנו על השאי. פעם נכנסנו לסיכסוך קשה עם הצנזורה כאשר נסתבר כי ניתן לזהות את כל הדמויות הכמוסות של הפרשה (האדם השלישי, "הקצין הבכיר", "הגבר", "קציני-המילואים" וכו') עלידי פתירת התשבץ השבועי התמים במדור התשבצים. בשלב זה התייצבנו לימניו של לבון, שקיבל על עצמו את המאבק לטיהור מערכת-הביטחון. גם זהו עיקרון אצלנו: איננו לוחמים נגד אישים, אלא למען עקרונות. כשאישי משנה את עמדתו העקרונית לטובה, משתנה גם יחסנו אליו.

סיכלנו כל נסיון לסתום את הגולל על הפרשה מבלי לבררה עד תום. התפטרות בן-גוריון, נפילת הממשלה, הדהת-בן-גוריון ולאחר מכן פילוג מפא"י נבעו כולם מן הפרשה, ובכל אלה היה לנו חלק. (כעבור שנים תיאר איסר הראל בסיפורו את פעולת העולם הזה בימים ההם כסכנה העיקרית שאיימה על שילטון מפא"י והמימסד).

הפרק הבא אירע ב-1964. במשך שנים אספנו פרטים רבים ממוסים על העסקי הביש, והזן כדי כך יצרנו קשר סודי עם כמה מגיבוריו. ובכלל זה עם אברי זיידני וורג, שישב בתנאי-בידוד חמורים בכלא, ראינו חובה לעצמנו להביא את הדברים המחרדים לידיעת הציבור. לא ידענו אך, כי כל פירסום היה אסור. את הפיתרון סיפק

אחד מידידי העיתון, תלמיד לי, אגב שיחה: "מדוע אינך כותב סיפור דימוני?" ההנחה היתה שסיפורת אינה כפופה לצנזורה. כתבתי אז את הסיפור "פרשת אלכסיס", שפורסם בספט 1964 (העולם הזה 1385) ובו פורסמו הפרטים של העסקי-הביש ועל החקירה המווייפת שבאה בעיקבותיו. העי-ברתי את העלילה לתורכיה, החלפתי את השמות, והתמתי בשם יוניי בדוי — קוס' טנדי קאואנצאקיס. לא העברתי את הסיפור בצנזורה.

התגובה היתה פוצצה. כל המעוניינים באי-חשיפת האמת על הפרשה רתחו. אבל אי-אפשר היה ליחס לנו עבירה צנזורלית. אי-אפשר היה גם לטעון כי פירסום דימוני זה יכול להזיק לנרטיב-קאמיוני — שהרי לא דובר בו כלל על מצרים ועל ישראל. (בכל הוויכוחים המרסם שלנו עם הצנזורה, בימים ההם, נטען כי יש לגנוז את הפרשה, מפני שפירסומה יכול להביך את ממשלת מצרים ולמנוע ממנה את שיתוף-האסי-רים. כתוצאה מכך נוצר מצב מחפיר: ראשי

העולם הזה
החלה ההערכות לקראת שנת הבחירות

לבון
נקודת המוקד

פרשת אלכסיס

"העולם הזה" 1.4.64 הפירוט המלא של העסקי-הביש

ישראל, שלא היו מעוניינים בגילוי חלקם המביש בפרשה ובחידוש הוויכוח עליה, היו מעוניינים שהאסירים לא יוחררו, כדי שיימשך תירוץ נוח זה. פירסום הסיפור הדימוני עקף מיכשול זה — וכך נודע לקוראי העולם הזה מה באמת התרחש בעסקי-הביש — שנים רבות לפני שהדבר הפך נחלת הכלל.

כל ההיגיונים האלה גרמו לכך שאי-עמי הפכתי מעין "פרופסור לעסקי-בישולוגיה", מומחה לפרשה זו. כפי שספרתי בשבוע שעבר, ביליתי הרבה שעות מרתקות עם איסר הראל — כאשר נפגשנו בכנסת. אחרי שנים רבות של מאבק ביננו — בוויכוח על פרטי הפרשה, תעלומותיה והשלכותיה. בסיפורי מילחמת היום השביעי, שכתבתי בסוף 1967, כללתי פרק ארוך על העסקי-הביש וריקעו המדיני.

כאשר התפוצץ בשבוע שעבר פרק נוסף, עם השמעת טענות של הנרטיבים כי ראשי המדינה החמיצו בכוונה את ההזדמנות לשחררם ב-1957, יכולנו לספק לך מייד את הרקע המלא של האשמה, ולהעריך את סבירותה (סבירות עליונה). כי לגבינו, התקשר גילוי חדש זה עם מאות גילויים קודמים, שעברו דרכנו, ויצרו מסכת שלמה. אני מעז להשיע כן נבואה: גם גילוי זה לא יסיים את הפרשה. תיקוח הארץ, שייסתם הגולל על הפרשה, לא תתגשם. טוב שלא תתגשם. כי פרשה זו קבעה במידה רבה את דרכו של המימסד השולט במדינה, ומסמלת את החטאים והמחדלים ההיסטוריים שלו כלפי השלום והביטחון. הציבור הייב לדעת את הפרטים. את כל הפרטים. אין זה מאווכים. והזי חובה אזרחית. אם לא יידע את מלא האמת על העבר, לא תהיה לציבור כל אפשרות להסיק מסקנות ולשנות את השיטה.

משום-כך נמשך בפעולתנו, בת 20 השנים, לחשוף פרשה עגומה זו.

אורי אבנרי